

Narodowy Bank Polski
Departament Systemu Płatniczego

INFORMACJA O KARTACH PŁATNICZYCH
III KWARTAŁ 2010 r.

Warszawa, grudzień 2010 r.

SPIS TREŚCI

Streszczenie	strona 3
Liczba kart płatniczych	strona 5
Ogólna liczba kart płatniczych	strona 5
Karty płatnicze w podziale na rodzaje według systemów kartowych	strona 5
Karty płatnicze w podziale na rodzaje według sposobu rozliczania transakcji	strona 6
Karty debetowe	strona 6
Karty kredytowe	strona 7
Karty obciążeniowe	strona 9
Karty płatnicze w podziale na rodzaje według technologii zapisu danych	strona 10
Karty zbliżeniowe	strona 12
Transakcje z wykorzystaniem kart płatniczych	strona 13
Liczba transakcji	strona 13
Wartość transakcji	strona 14
Transakcje bezgotówkowe	strona 15
Dane pochodzące z sektora bankowego	strona 15
Dane od agentów rozliczeniowych	strona 17
Infrastruktura kart płatniczych	strona 19
Bankomaty	strona 19
Punkty handlowo-usługowe	strona 21
Punkty oferujące usługę cash back	strona 23
Tabela nr 1 Liczba kart płatniczych	strona 26
Tabela nr 2 Liczba transakcji kartowych	strona 27
Tabela nr 3 Wartość transakcji kartowych	strona 28
Tabela nr 4 Transakcje bezgotówkowe oraz gotówkowe	strona 29
Tabela nr 5 Bankomaty oraz usługi Cash back	strona 30
Tabela nr 6 Terminale POS oraz imprintery	strona 31
Tabela nr 7 Wybrane wskaźniki – urządzenia akceptujące karty płatnicze	strona 32

STRESZCZENIE

Tendencją utrzymującą się na polskim rynku kart płatniczych w okresie pierwszych dziewięciu miesięcy 2010 r. jest zmniejszenie się liczby kart płatniczych pozostających w obiegu - z poziomu 33,2 mln szt. na koniec 2009 r. do 32,1 mln szt. na koniec września 2010 r., tj. o 9,4%. Spadek dotyczył głównie kart kredytowych.

W III kwartale br. liczba kart kredytowych zmniejszyła się o 486 tys., co oznacza spadek o 5,1% w stosunku do poprzedniego kwartału. Na koniec września br. łączna liczba kart kredytowych wyniosła 9,1 mln szt. Liczba kart kredytowych w okresie od stycznia do września br. zmniejszyła się łącznie o 1,7 mln sztuk, co oznacza spadek o 15,9%.

Na spadek liczby kart kredytowych, który jest obserwowany od grudnia 2009 r., miało wpływ kilka różnych przyczyn. Spadek liczby kart kredytowych wynika przede wszystkim ze zmiany polityki banków w zakresie ich wydawania i obsługi, tzn. zaostrzenia kryteriów dotyczących zarówno wydawania nowych kart i przyznawania nowych limitów, jak i obsługi kart już wydanych.

Zmiany w liczbie kart kredytowych nie wpłynęły jednak negatywnie na liczbę i wartość transakcji przeprowadzonych przy użyciu kart płatniczych. W III kwartale br. przeprowadzono przy użyciu kart płatniczych 398,7 mln transakcji (gotówkowych oraz bezgotówkowych) i w porównaniu do poprzedniego kwartału odnotowano wzrost o 3,6% (tabela nr 2, str. 27). W III kwartale br. pojedyncza karta płatnicza posłużyła do realizacji średnio 12,4 transakcji (zarówno gotówkowych, jak i bezgotówkowych). Wskaźnik ten wzrósł o 4% w porównaniu do poprzedniego kwartału. W III kwartale 2010 r. przy użyciu kart dokonano transakcji na łączną kwotę 92,7 mld zł, co w porównaniu do poprzedniego kwartału stanowiło wzrost o 5,5% (tabela nr 3, str. 28).

Według danych z banków, w III kwartale 2010 r. przy użyciu kart przeprowadzono 217 mln transakcji bezgotówkowych na łączną kwotę 23,2 mld zł, co w porównaniu do poprzedniego kwartału stanowiło odpowiednio wzrost o 6% i 7% (tabela nr 4, str. 29). Udział transakcji bezgotówkowych w ogólnej liczbie i wartości transakcji kartowych wyniósł odpowiednio 54,5% i 25%.

Systematycznie wzrasta zainteresowanie usługą *cash back*, która umożliwia posiadaczom kart przy okazji płacenia za zakupy kartą wypłatę gotówki. Usługę tę oferowało na koniec września 2010 r. ok. 23 tys. placówek handlowych. W III kwartale 2010 r. dokonano 304,2 tys. transakcji *cash back*, na łączną kwotę 33,6 mln zł. W porównaniu do kwartału poprzedniego, oznacza to wzrost odpowiednio o 7,7% i 12,8% (tabela nr 5, str. 30).

Rośnie także liczba bankomatów, które są dostępne na terenie naszego kraju. Na koniec września br. było ich 16.567 sztuk. Na przestrzeni III kwartału br. w bankomatach przeprowadzono 169,9 mln transakcji na łączną kwotę 65,6 mld zł (tabela nr 5, str. 30). W porównaniu do poprzedniego kwartału odnotowano odpowiednio spadek o 1,1% w liczbie wypłat bankomatowych i wzrost o 3% w wartości dokonywanych wypłat z bankomatów. Średnio dziennie dokonywano w jednym bankomacie na terenie kraju ponad 111 transakcji (w poprzednim kwartale 116 transakcji).

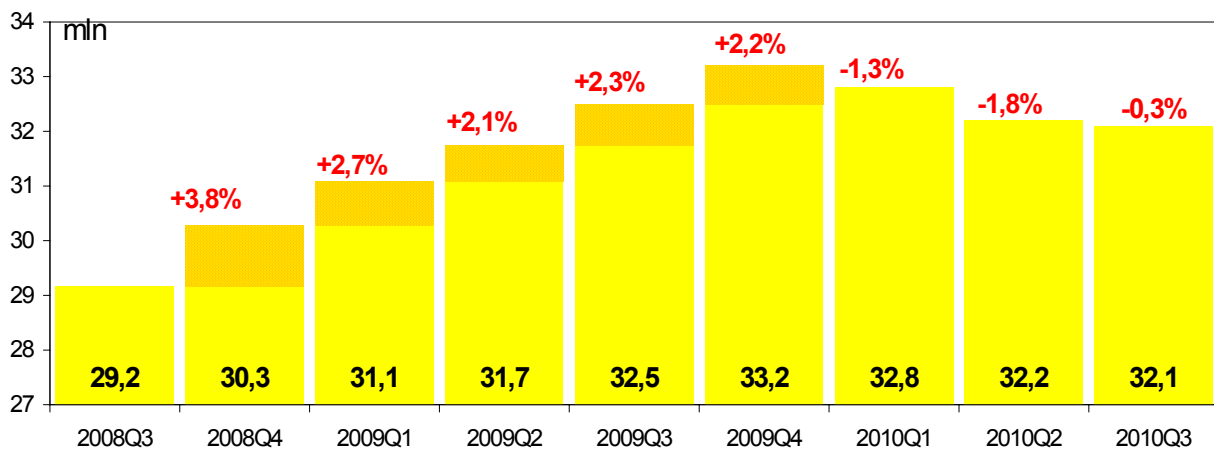
Wzrosła liczba terminali POS, która na koniec września br. wynosiła 239 tys. sztuk, czyli o 3,4 tys. więcej niż w czerwcu br. Z danych uzyskiwanych od agentów rozliczeniowych wynika także, że wzrosła liczba i wartość transakcji bezgotówkowych przeprowadzanych przy użyciu terminali POS. W III kwartale br. zarejestrowano 212 mln transakcji na łączną kwotę 21,9 mld zł (tabela nr 6, str. 31).

LICZBA KART PŁATNICZYCH

Ogólna liczba kart

Według stanu na koniec września 2010 r., na polskim rynku znajdowało się w obiegu **32,1 mln kart płatniczych** (wykres nr 1), to jest o 112 tys. kart mniej niż w czerwcu br., co stanowiło **spadek o 0,3%**. Spadek dotyczył głównie kart kredytowych (ich liczba zmniejszyła się o 486 tys.). To zagadnienie zostało omówione w rozdziale dotyczącym kart kredytowych.

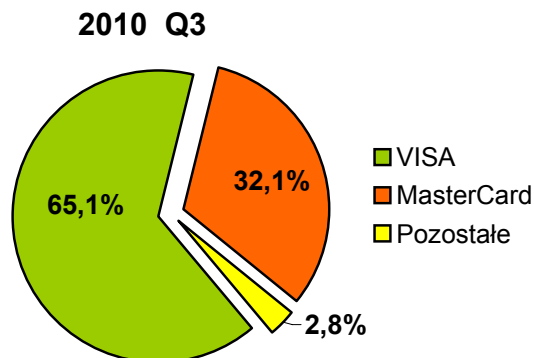
Wykres nr 1. Liczba kart płatniczych w Polsce w okresie 2008Q3 – 2010Q3

Karty płatnicze w podziale na rodzaje według systemów kartowych

Pozycję dominującą na rynku polskim, jeśli chodzi o organizacje wydające karty, nadal utrzymuje VISA, do której należy 65,1% wydanych w Polsce kart płatniczych, natomiast drugie miejsce - z 32,1% udziałem w rynku - zajmuje MasterCard, co prezentuje wykres nr 2. W stosunku do poprzedniego kwartału nie odnotowano zmian w udziale poszczególnych uczestników rynku.

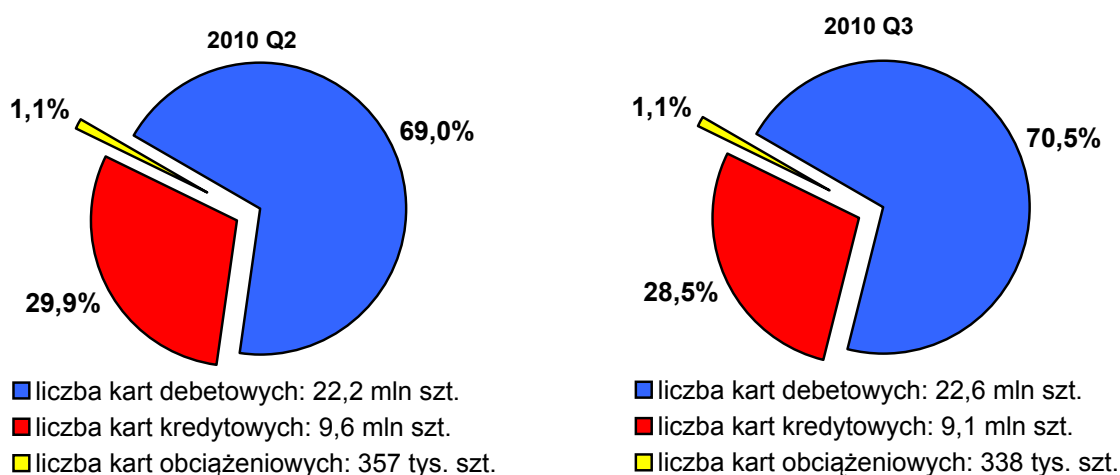
Wykres nr 2. Struktura wydanych kart według poszczególnych systemów kartowych (stan na koniec III kwartału br.)

Karty płatnicze w podziale na rodzaje według sposobu rozliczania transakcji

Strukturę wydanych kart w podziale na karty debetowe, kredytowe i obciążeniowe na koniec III kwartału br. prezentuje wykres nr 3. Liczebność poszczególnych kategorii ulega niewielkim zmianom, to, tak jak we wcześniejszych okresach, wśród wydanych kart największy udział mają karty debetowe (70,5%), natomiast drugą pozycję zajmują karty kredytowe (28,5%).

Wykres nr 3. Struktura wydanych kart w podziale na karty debetowe, kredytowe i obciążeniowe (stan na koniec II oraz III kwartału br.)

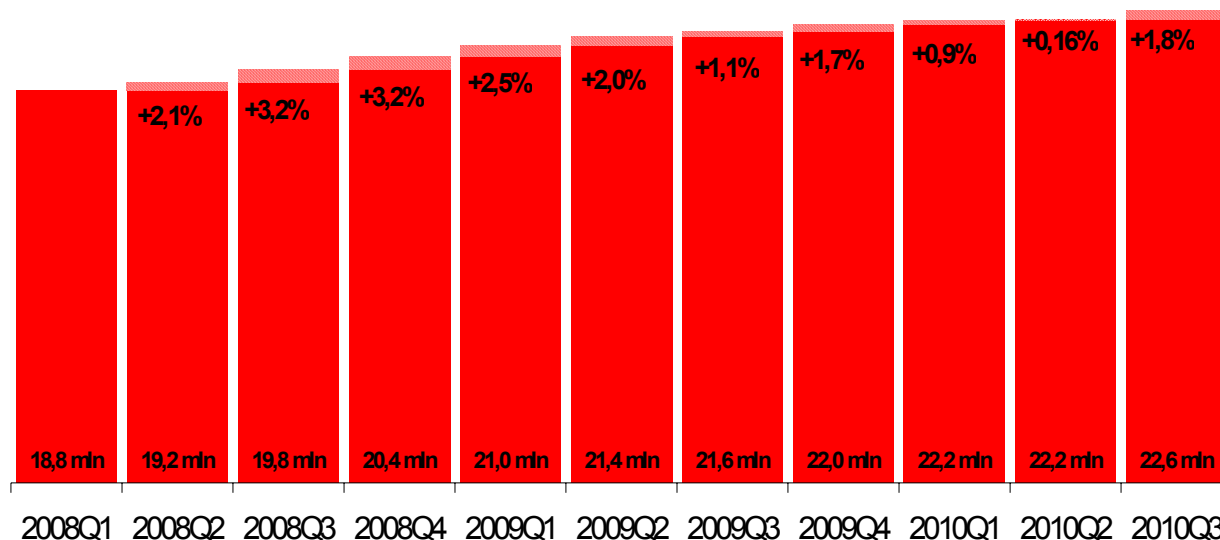

Karty debetowe

Karty debetowe charakteryzują się tym, iż umożliwiają dokonywanie zakupów lub wypłatę gotówki tylko do wysokości środków zgromadzonych na rachunku bankowym. Wszystkie transakcje wykonywane przy użyciu kart debetowych są autoryzowane, tzn. że przy każdym użyciu karty sprawdzana jest autentyczność, status oraz dostępność środków zgromadzonych na rachunku. Karty debetowe są wydawane przez większość banków standardowo w pakiecie do każdego otwieranego rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowego.

Na przestrzeni ostatnich kwartałów można zaobserwować stałą tendencję wzrostową w zakresie liczby kart debetowych (wykres nr 4). W III kwartale br. liczba kart debetowych wzrosła o 393 tys. i osiągnęła łączną wielkość **22,6 mln szt.** W porównaniu do poprzedniego kwartału zwiększył się także udział kart debetowych w rynku kart płatniczych z 69,0% do 70,5%.

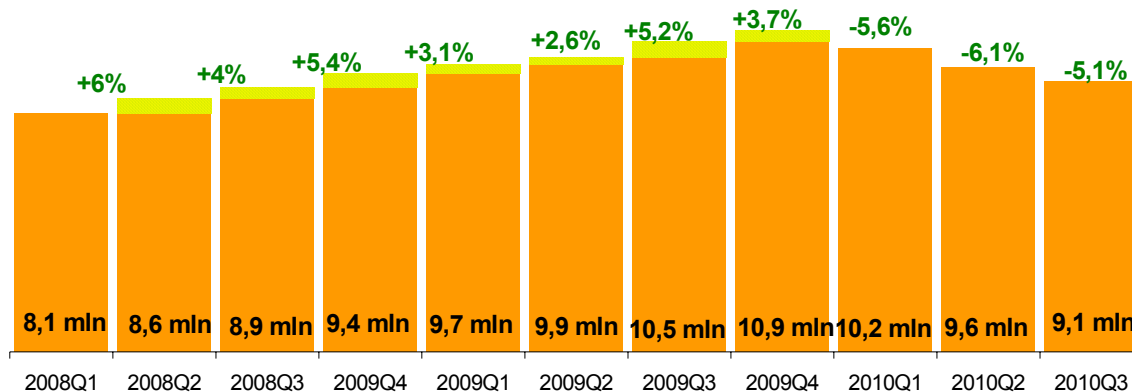
Wykres nr 4. Liczba kart debetowych w kolejnych kwartałach od I kwartału 2008 r.

Karty kredytowe

Drugie pod względem powszechności użytkowania są karty kredytowe. Są to karty umożliwiające posiadaczowi skorzystanie z oferowanego przez bank limitu kredytowego. Posiadacz karty samodzielnie podejmuje decyzję o terminie i kwocie spłaty zobowiązań wynikających z użycia karty. Z reguły banki wyznaczają tzw. okres bezodsetkowy, w którym klient może spłacić kwotę zobowiązań wynikającą z użycia karty w ww. okresie bez wchodzenia w kredyt i ponoszenia z tego tytułu odsetek. Posiadanie karty kredytowej nie wiąże się z koniecznością otwarcia rachunku bieżącego w banku. W III kwartale br. liczba kart kredytowych zmniejszyła się o 486 tys., co oznacza spadek o 5,1% w stosunku do poprzedniego kwartału. Liczba kart kredytowych w okresie od stycznia do września br. zmniejszyła się o 1.721 366 kart, co oznacza **spadek o 15,9%**. Na koniec września br. łączna liczba kart kredytowych wyniosła **9,1 mln szt.** (wykres nr 5).

Wykres nr 5. Liczba kart kredytowych w kolejnych kwartałach od I kwartału 2008 r.

Spadek liczby kart kredytowych wynika ze zmiany polityki banków w zakresie ich wydawania i obsługi, tzn. zaostrzenia kryteriów dotyczących zarówno wydawania nowych kart i przyznawania nowych limitów, jak i obsługi kart już wydanych. Banki zaczęły poddawać dotychczasowych klientów procesowi bardziej rygorystycznej weryfikacji pod kątem ich zdolności kredytowej. Niektórzy klienci zostali poproszeni o dostarczenie aktualnych zaświadczeń o wysokości dochodów a przyznane wcześniej limity były obniżane. Ponadto były podejmowane decyzje o odmowie wydania nowej karty, w przypadku gdy termin ważności poprzedniej już się skończył. W niektórych bankach, w wyniku weryfikacji bazy klientów, wycofywane były karty „nieaktywne”, co było szczególnie widoczne w bankach, które jako kluczowy rynek w strategii sprzedaży wybrały rynek *consumer finance*. Wpływ na te działania miały dwa główne czynniki.

Po pierwsze, w 2009 r. wzrastała znacząco wartość zadłużenia na kartach kredytowych (z 12,5 mld zł w grudniu 2008 r. do 14,8 mld zł w grudniu 2009 r.), utrzymując poziom 14,7 mld zł we wrześniu 2010 r., w tym wzrastała wartość tzw. „złych kredytów” wynikających z braku spłaty kredytu w terminie. Na tle kredytów konsumpcyjnych i kredytów mieszkaniowych kredyty na kartach kredytowych wykazują relatywnie najwyższy wskaźnik udziału kredytów zagrożonych. I tak, wskaźnik udziału kredytów zagrożonych w stosunku do całości kredytów zaciągniętych na kartach kredytowych wynosił 7,4 % w grudniu 2008 r., następnie wzrósł ponad dwukrotnie do poziomu 14,7% w marcu 2010 r., a we wrześniu 2010 r. wynosił 17,5% (wykres nr 6).

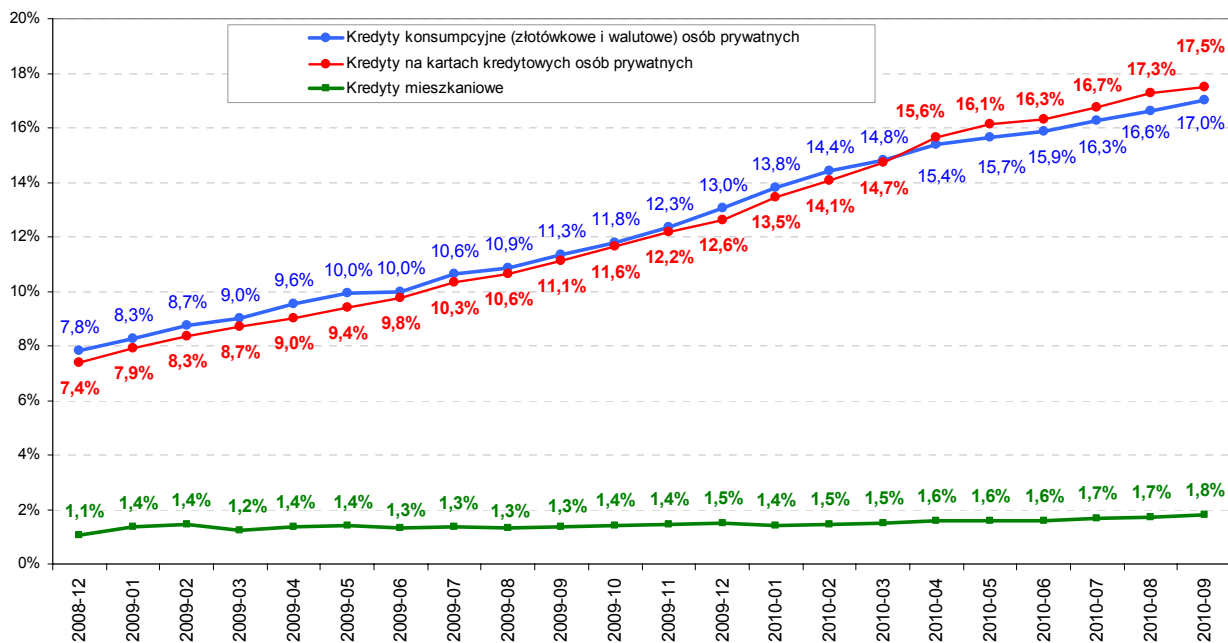
Po drugie, pewien wpływ na powyższe działania banków, a w efekcie zmniejszenie liczby kart kredytowych, miała również Rekomendacja T, dotycząca zarządzania ryzykiem detalicznych ekspozycji kredytowych, wydana w lutym 2010 r. przez Komisję Nadzoru Finansowego. Główne postanowienia Rekomendacji mające wpływ na rynek kart kredytowych to m.in.:

- ograniczenie maksymalnego poziomu relacji zobowiązań kredytowych do 50% dochodów netto (65% dla klientów z zarobkami powyżej średniej krajowej),
- konieczność przyjmowania limitów kart kredytowych i limitów kredytów odnawialnych do wyliczania zdolności kredytowej (nawet jeżeli nie są w pełni wykorzystywane),
- obowiązek korzystania z baz danych zawierających informacje o poziomie zadłużenia klientów i historii spłat,
- wymagania w zakresie dostarczania przez klientów dokumentów niezbędnych do oceny zdolności kredytowej (m.in. aktualność dokumentów o wielkości dochodów klienta).

Ponadto klienci, zainteresowani uzyskaniem kredytu bankowego, sami rezygnowali z dotychczas przyznanych kart kredytowych, bardzo często niewykorzystywanych lub w niewielkim stopniu

wykorzystywanych, w celu zwiększenia swojej zdolności kredytowej, zwłaszcza w sytuacji ubiegania się o inny kredyt, np. hipoteczny.

Wykres nr 6. Wskaźniki udziału kredytów zagrożonych w kredytach kartowych, kredytach konsumpcyjnych i kredytach mieszkaniowych w kolejnych miesiącach od grudnia 2008 r.

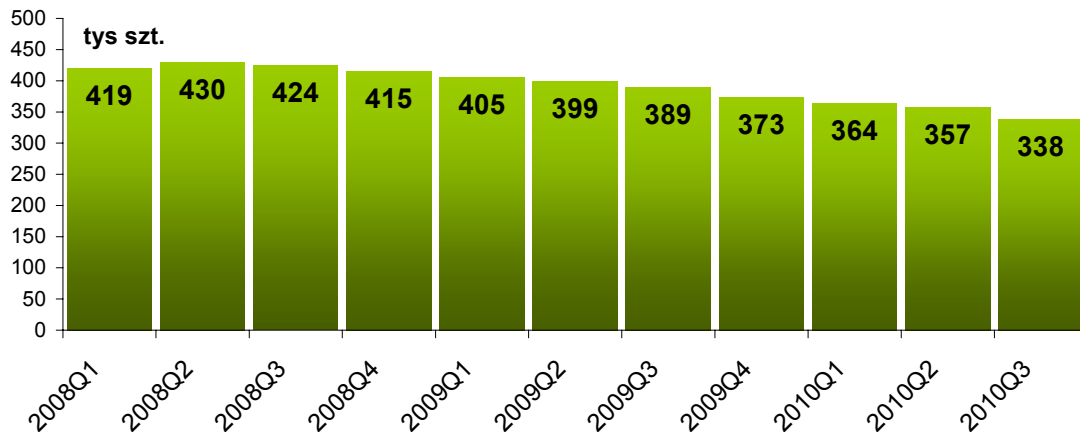
Źródło danych: Departament Systemu Finansowego, NBP

Karty obciążeniowe

Karty obciążeniowe (zwane również „charge”) pozwalają na korzystanie z przyznanego miesięcznego limitu kredytowego w ramach rachunku bieżącego. Posiadacz karty obciążeniowej rozlicza się z bankiem w określonym w umowie terminie (bank automatycznie pobiera na koniec okresu rozliczeniowego środki z jego konta).

Na przestrzeni ostatnich kwartałów potwierdza się tendencja spadkowa, jeśli chodzi o liczbę wydawanych kart obciążeniowych. W III kwartale 2010 r. liczba kart obciążeniowych zmniejszyła się o 19 tys., co stanowiło spadek o 5,4%. Na koniec września br. liczba kart obciążeniowych wynosiła 338,2 tys. szt.(vide wykres nr 7), a ich udział w rynku kart płatniczych pozostał na poziomie 1,05%.

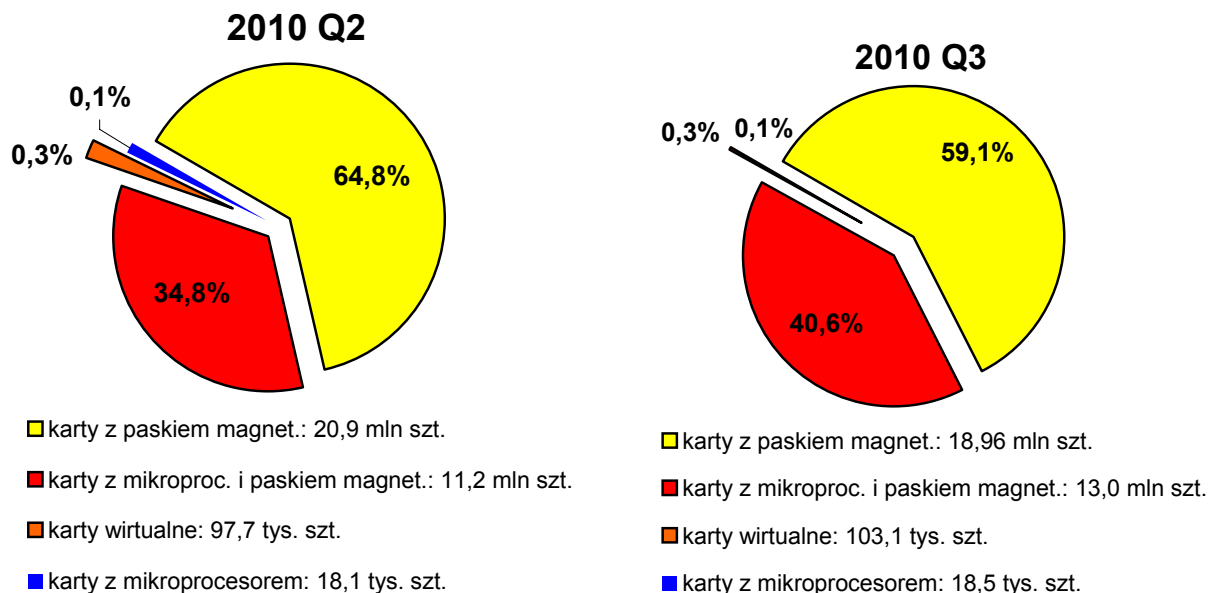
Wykres nr 7. Liczba kart obciążeniowych w kolejnych kwartałach od I kwartału 2008 r.

Karty płatnicze w podziale na rodzaje według technologii zapisu danych

Strukturę wydanych kart w podziale na karty wyposażone w pasek magnetyczny, karty z paskiem magnetycznym oraz mikroprocesorem, karty wirtualne i karty z mikroprocesorem na koniec III kwartału br. prezentuje wykres nr 8.

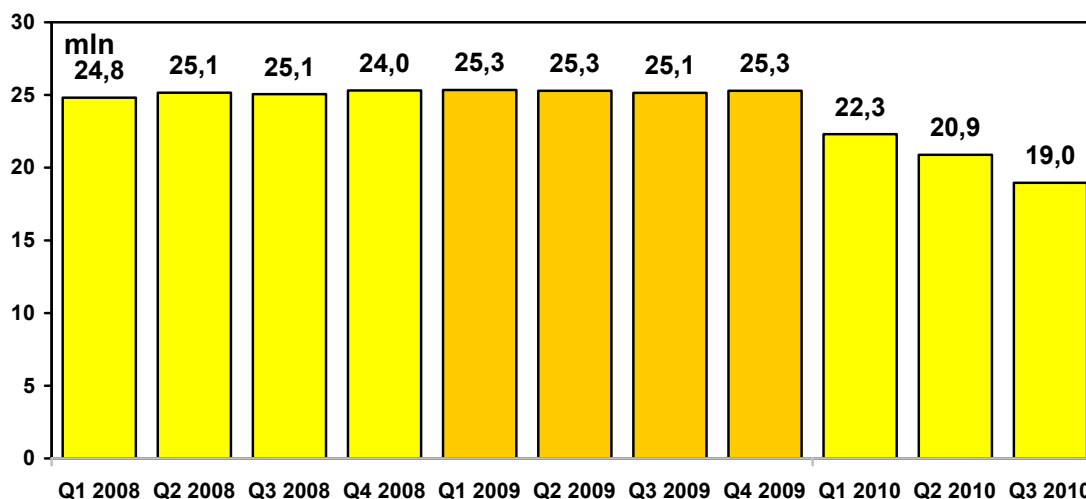
Wykres nr 8. Struktura kart w podziale według technologii zapisu danych w II i III kwartale 2010 r.

Karty płatnicze wyemitowane w Polsce są w przeważającej większości kartami wyposażonymi wyłącznie w pasek magnetyczny. Jednak udział tego rodzaju kart stopniowo się zmniejsza i w porównaniu do poprzedniego okresu był on mniejszy o blisko 6 punktów procentowych i wyniósł

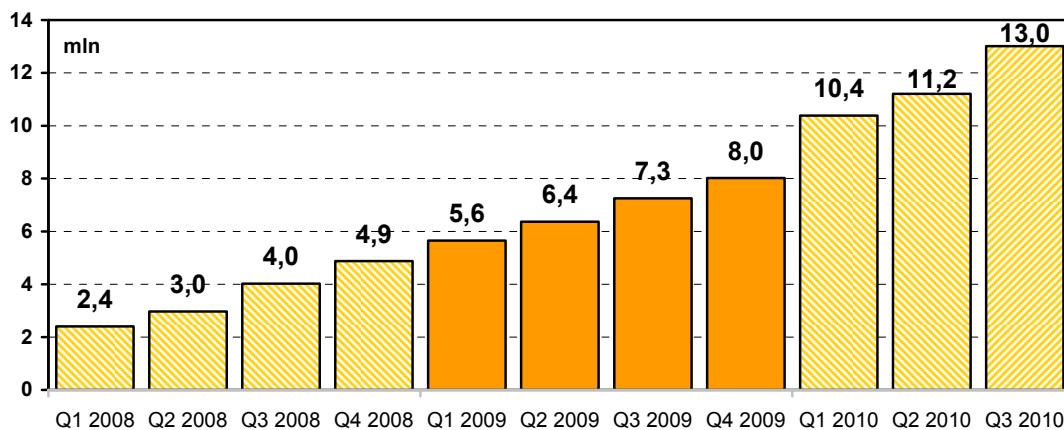
59,1%. Na koniec września br. liczba kart wyposażonych tylko w pasek magnetyczny wynosiła **18,96 mln** szt. i w porównaniu do poprzedniego kwartału zmniejszyła się o 1,9 mln, tj. o 9,2% (wykres nr 9).

Wykres nr 9. Liczba kart z paskiem magnetycznym w kolejnych kwartałach od I kwartału 2008 r.

Najbardziej dynamicznie rośnie liczba kart hybrydowych, czyli wyposażonych zarówno w pasek magnetyczny, jak i mikroprocesor. W porównaniu do poprzedniego kwartału nastąpił **wzrost** liczby tego typu kart o 1,8 mln sztuk, czyli o 16,1%. Kart tego typu było na rynku na koniec września br. 13,0 mln szt. (wykres nr 10), co dało udział tego typu kart w rynku kartowym ogółem na poziomie 40,6%. Rosnąca obecność kart wyposażonych w mikroprocesor jest skutkiem przeniesienia kart na standard EMV. Przyjęty przez polskie banki ww. standard, wynikający z szeroko zakrojonych prac mających na celu propagowanie i promowanie działań zwiększających bezpieczeństwo płatności w ramach SEPA (Jednolitego Obszaru Płatności w Euro), powinien być, według dotychczasowych planów, ostatecznie wdrożony do grudnia 2010 r., co będzie prawdopodobnie trudne do osiągnięcia.

Wykres nr 10. Liczba kart z paskiem magnetycznym i z mikroprocesorem w kolejnych kwartałach od I kwartału 2008 r.

Od 2004 roku na rynku polskim występują również tzw. karty wirtualne, służące przede wszystkim do dokonywania płatności z wykorzystaniem Internetu. Dzięki systematycznemu wzrostowi liczba tych kart na koniec III kwartału 2010 r. ukształtowała się na poziomie 103,1 tys. W porównaniu do poprzedniego kwartału odnotowano wzrost liczby kart wirtualnych o 5,4 tys. sztuk, co stanowi wzrost o 5,6%.

Karty płatnicze zbliżeniowe

Od kilku lat na polskim rynku można korzystać z nowej formy płatności z wykorzystaniem karty płatniczej - karty zbliżeniowej. Transakcje zbliżeniowe są możliwe dzięki nowej technologii, która wykorzystuje miniaturowy układ scalony oraz wbudowaną antenę radiową. W trakcie zakupu wystarczy, by klient zbliżył kartę do terminala, aby bezprzewodowo zainicjować akceptację transakcji. Transakcje odbywają się bezstykowo, a przy płatnościach poniżej 50 zł nie jest wymagany PIN ani podpis właściciela karty. Taka forma płatności umożliwia skrócenie czasu dokonywania transakcji w porównaniu z dotychczas wykorzystywanymi formami płatności kartą (wymagającymi podpisu bądź podania i autoryzacji PIN). W systemie VISA karty zbliżeniowe to karty PayWave, natomiast w systemie MasterCard karty takie noszą nazwę PayPass.

Jak można się spodziewać w związku z promowaniem nowej technologii, sieć terminali zbliżeniowych obsługujących karty w technologii zbliżeniowej stale się powiększa i obejmuje ogólnopolskie sieci restauracji, kawiarni, sklepy, kina, stacje benzynowe, duże imprezy kulturalne i stadiony piłkarskie. Płatności zbliżeniowe zgodnie z zamiarem pomysłodawców mają stać się formą dominującą tam, gdzie posiadaczowi karty zależy na pośpiechu i wygodzie dokonania transakcji płatniczej na kwotę nie wyższą niż 50 zł. Karta wyposażona w technologię umożliwiającą płatności zbliżeniowe może być wykorzystywana także w sposób standardowy (tj. z podaniem PIN) w każdym punkcie posiadającym terminal płatniczy (np. za zakupy powyżej kwoty 50 zł).

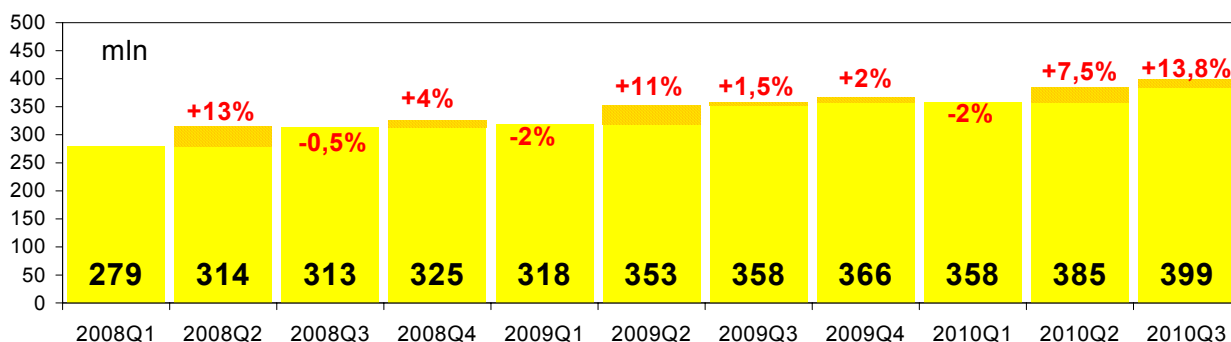
Na koniec września 2010 r. na rynku polskim funkcjonowało ponad milion kart zbliżeniowych.

TRANSAKCJE Z WYKORZYSTANIEM KART PŁATNICZYCH

Liczba transakcji

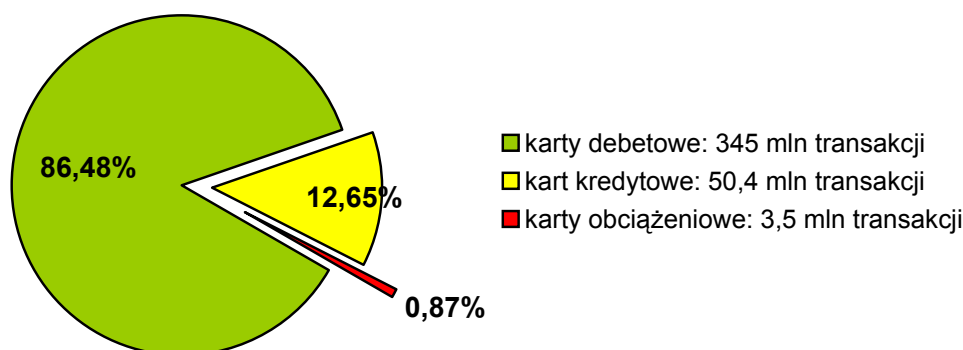
Według danych z banków, w III kwartale br. przeprowadzono przy użyciu kart płatniczych **399 mln transakcji** (gotówkowych oraz bezgotówkowych) i w porównaniu do poprzedniego kwartału odnotowano **wzrost o 3,6%** (wykres nr 11).

Wykres nr 11. Liczba transakcji kartami w kolejnych kwartałach od I kwartału 2008 r.

W III kwartale 2010 r. przeważająca większość transakcji, tj. 86,48%, była dokonywana kartami debetowymi. Mniej liczne były transakcje dokonywane kartami kredytowymi (12,65%) oraz kartami obciążeniowymi (0,87%) (wykres nr 12).

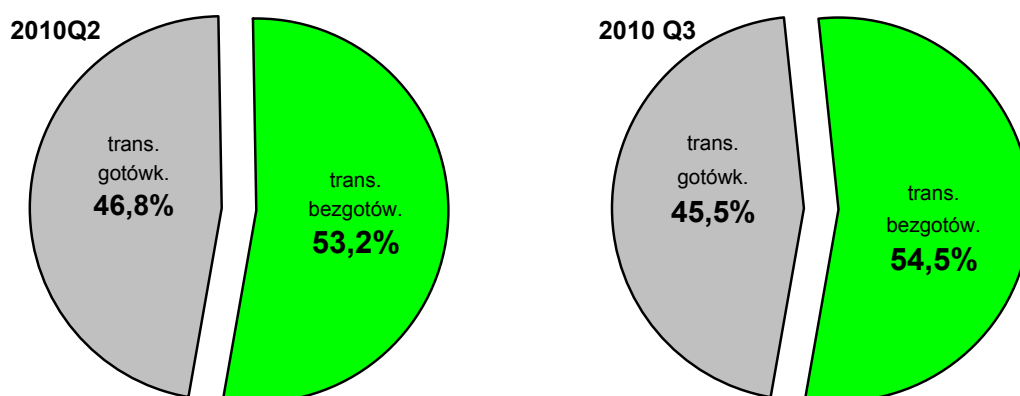
Wykres nr 12. Struktura liczby przeprowadzonych transakcji przy użyciu kart w III kwartale 2010 r.

Do kategorii transakcji kartowych zaliczają się wszystkie rodzaje transakcji, jakie można było przeprowadzić przy użyciu karty, np. wypłata gotówki z bankomatu, wypłata gotówki w kasie banku, usługa cash back, płatności bezgotówkowe w punktach handlowo-usługowych akceptujących elektroniczne instrumenty płatnicze, płatności bezgotówkowe za pośrednictwem

internetu. Banki rejestrują operacje płatnicze dokonane przy użyciu kart wydanych swoim klientom. Mogą to być transakcje dokonane zarówno na terenie kraju, jak i poza jego granicami. W liczbie transakcji kartowych dominującą kategorią są transakcje bezgotówkowe. W III kwartale 2010 r. **udział liczby transakcji bezgotówkowych** w ogólnej liczbie transakcji dokonanych kartami wyniósł 54,5% (w poprzednim kwartale 53,2%) (wykres nr 13).

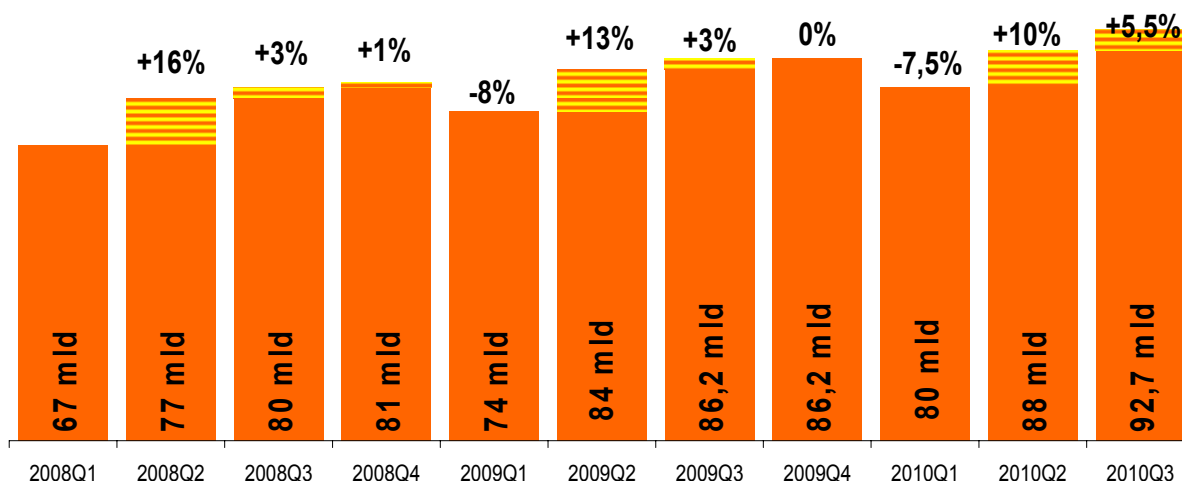
Wykres nr 13. Udział transakcji bezgotówkowych i gotówkowych w ogólnej liczbie transakcji przeprowadzonych przy użyciu kart płatniczych w II i III kwartale 2010 r.

Wartość transakcji

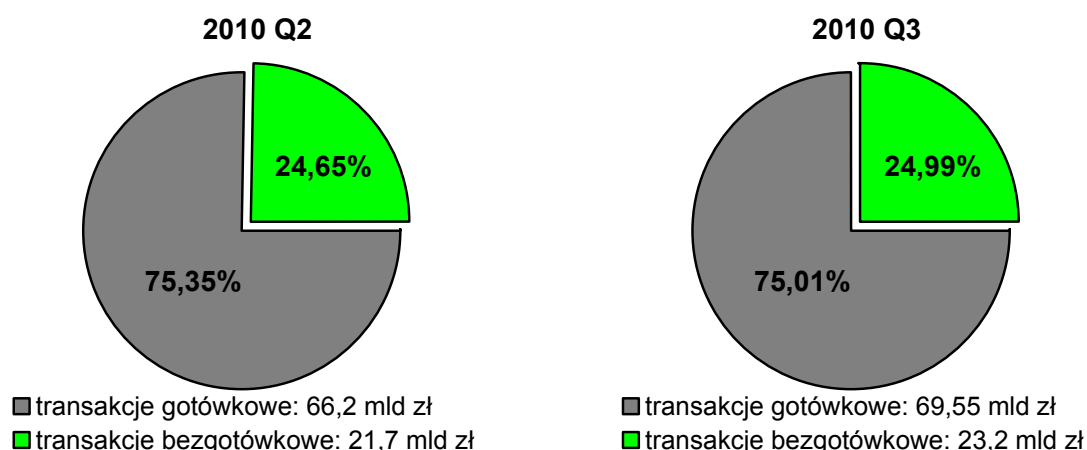
W III kwartale 2010 r. przy użyciu kart dokonano transakcji na **łącną kwotę 92,7 mld zł**, co w porównaniu do poprzedniego kwartału stanowiło **wzrost o 5,5%** (wykres nr 14).

Wykres nr 14. Wartość transakcji kartami w kolejnych kwartałach od I kwartału 2008 r.

W ogólnej wartości transakcji przeprowadzonych przy użyciu kart płatniczych zdecydowanie dominują transakcje gotówkowe (tj. wypłaty gotówkowe z bankomatów, wypłaty z kas banku oraz wykorzystanie usługi *cash back*). W III kwartale 2010 r. udział wartości transakcji gotówkowych w ogólnej wartości transakcji przeprowadzonych przy użyciu kart płatniczych wyniósł 75,0%, czyli pozostał na niemal niezmiennym poziomie w porównaniu do poprzedniego kwartału (wykres nr 15).

Wykres nr 15. Udział transakcji bezgotówkowych i gotówkowych w ogólnej wartości transakcji przeprowadzonych przy użyciu kart płatniczych w II i III kwartale 2010 r.

W III kwartale 2010 r. **średnia wartość transakcji** przeprowadzonej przy użyciu karty płatniczej **wyniosła 233 zł**, co w porównaniu do poprzedniego kwartału stanowi wzrost o 1,87% (średnia wartość transakcji w II kwartale br. wynosiła 228 zł).

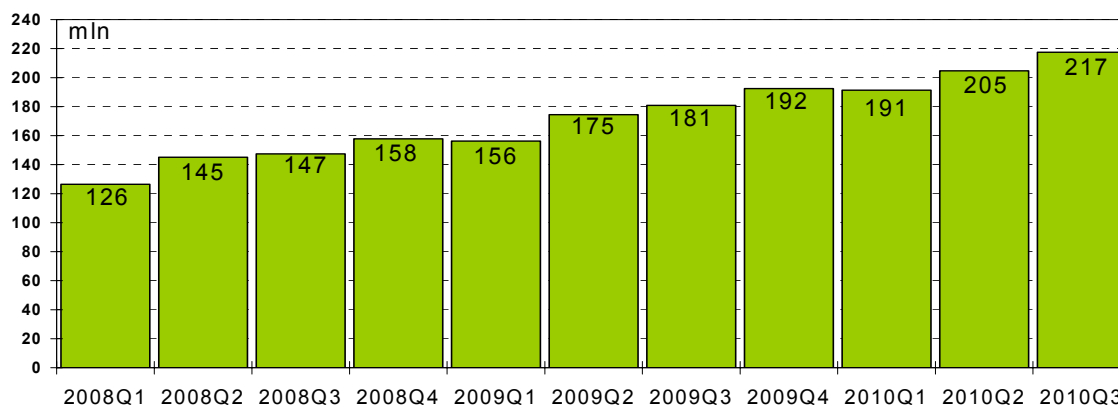
Innym wskaźnikiem charakteryzującym zachowania użytkowników kart płatniczych jest średnia liczba transakcji przeprowadzanych pojedynczą kartą. W III kwartale 2010 r. średnio **na jedną kartę przypadało 12,42 przeprowadzonych transakcji**. Wskaźnik ten w porównaniu do poprzedniego kwartału wzrósł o 3,95% (w poprzednim kwartale na kartę przypadało 11,95 transakcji).

Transakcje bezgotówkowe

Dane pochodzące z sektora bankowego

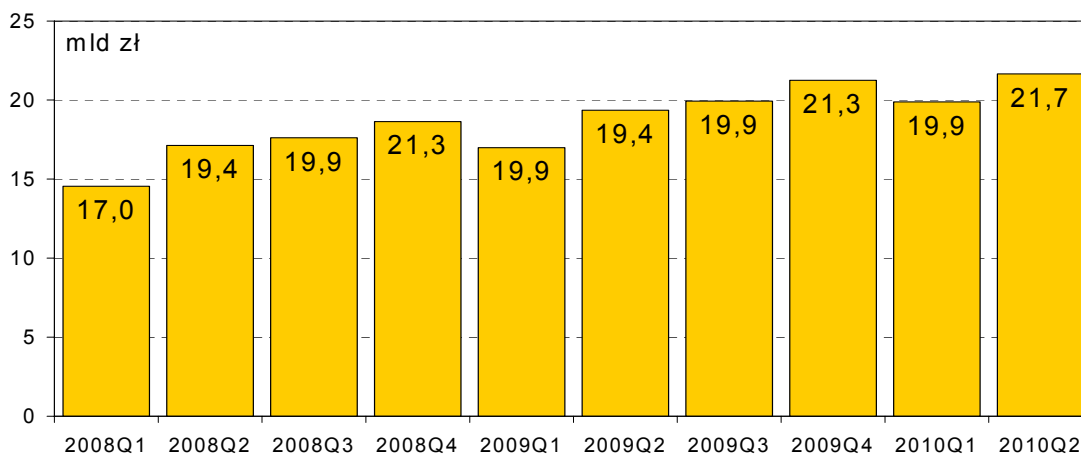
Według danych z banków, w III kwartale 2010 r. przy użyciu kart przeprowadzono **217,4 mln transakcji bezgotówkowych** (wykres nr 16), czyli o 12,7 mln transakcji więcej niż w poprzednim kwartale, co stanowiło **wzrost o 6,2%**.

Wykres nr 16. Liczba transakcji bezgotówkowych w kolejnych kwartałach od I kwartału 2008 r.

Według danych z banków, w III kwartale 2010 r. przy użyciu kart przeprowadzono na rynku polskim **transakcji bezgotówkowych na łączną kwotę 23,2 mld zł**, co w porównaniu do poprzedniego kwartału stanowiło wzrost o 1,5 mld zł, czyli **wzrost o 6,98%** (wykres nr 17).

Wykres nr 17. Wartość transakcji bezgotówkowych w kolejnych kwartałach od I kwartału 2008 r.

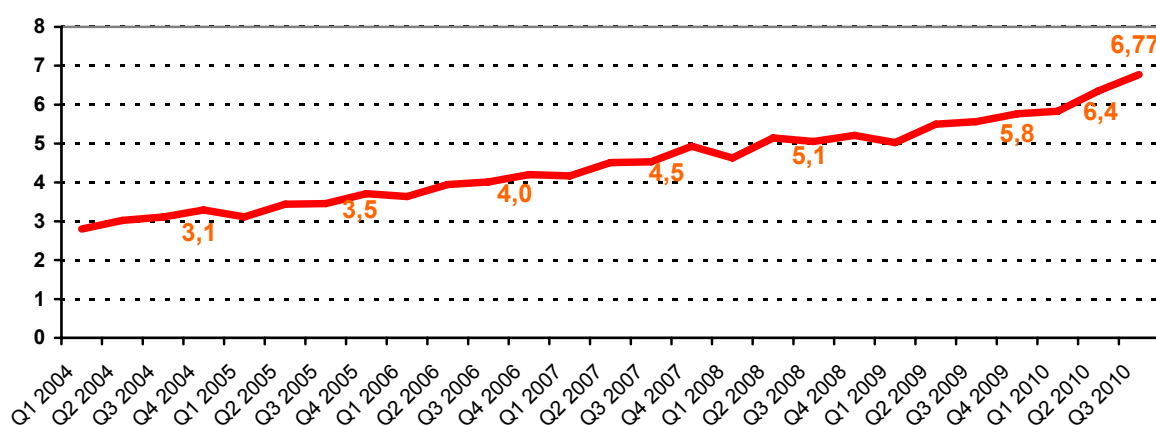

W III kwartale 2010 r., w porównaniu do poprzedniego kwartału, udział wartości transakcji bezgotówkowych w ogólnej wartości transakcji przeprowadzonych przy użyciu kart płatniczych zwiększył się do poziomu 24,99%.

W III kwartale 2010 r. średnia wartość transakcji bezgotówkowej przeprowadzonej przy użyciu karty wynosiła 106,55 zł, co w stosunku do poprzedniego kwartału oznaczało niewielki wzrost (średnia wartość transakcji w II kwartale br. wynosiła 105,79 zł).

Średnia liczba transakcji bezgotówkowych przeprowadzonych pojedynczą kartą płatniczą w III kwartale 2010 r. wyniosła **6,77** (w poprzednim kwartale wynosiła 6,4). Na wzrost tego wskaźnika w III kwartale br. wpłynęły dwa czynniki, tj zwiększenie liczby transakcji bezgotówkowych (wzrost o 6,2%) oraz spadek liczby kart płatniczych pozostających na rynku (spadek o 0,3%). W porównaniu do lat ubiegłych obserwuje się stały wzrost tego wskaźnika (wykres nr 18). Od początku 2004 r. jego wartość zwiększyła się ponad dwukrotnie.

Wykres nr 18. Średnia liczba transakcji bezgotówkowych realizowanych pojedynczą kartą płatniczą - w kolejnych kwartałach od 2004 roku

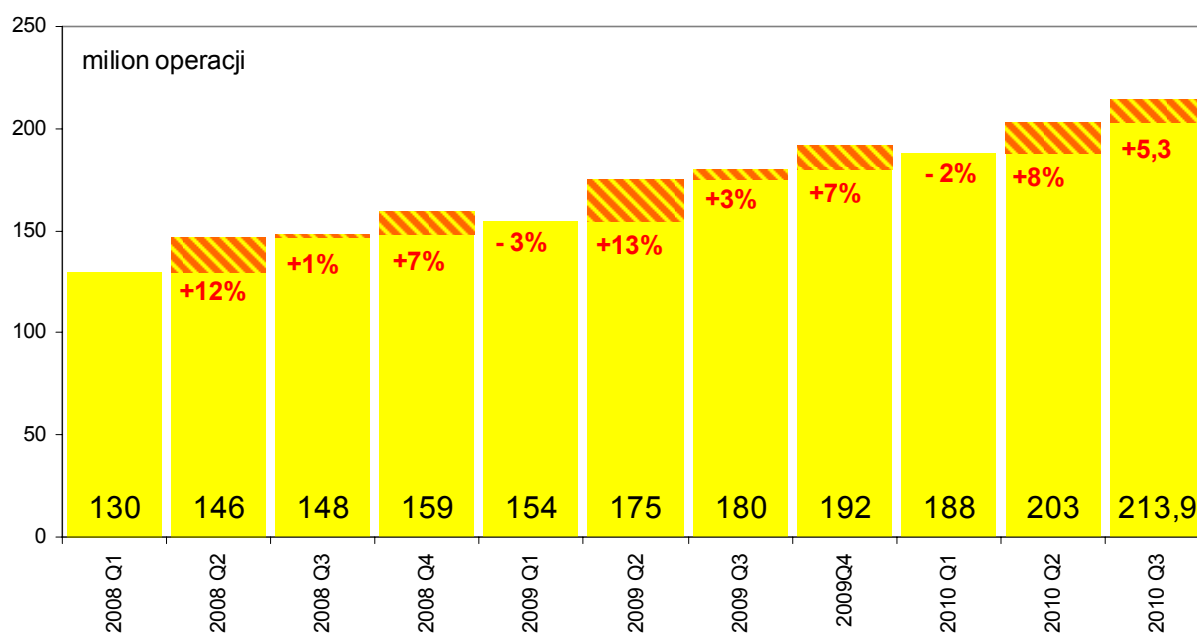
Dane od agentów rozliczeniowych

Drugim źródłem informacji o transakcjach przeprowadzonych przy użyciu kart płatniczych są agenci rozliczeniowi działający na rynku polskim. Rejestrują oni transakcje przeprowadzane w punktach handlowo-usługowych akceptujących elektroniczne instrumenty płatnicze na terenie kraju przez klientów polskich oraz zagranicznych. Są to transakcje o charakterze bezgotówkowym przeprowadzane w terminalach POS, imprinterach bądź za pośrednictwem Internetu.

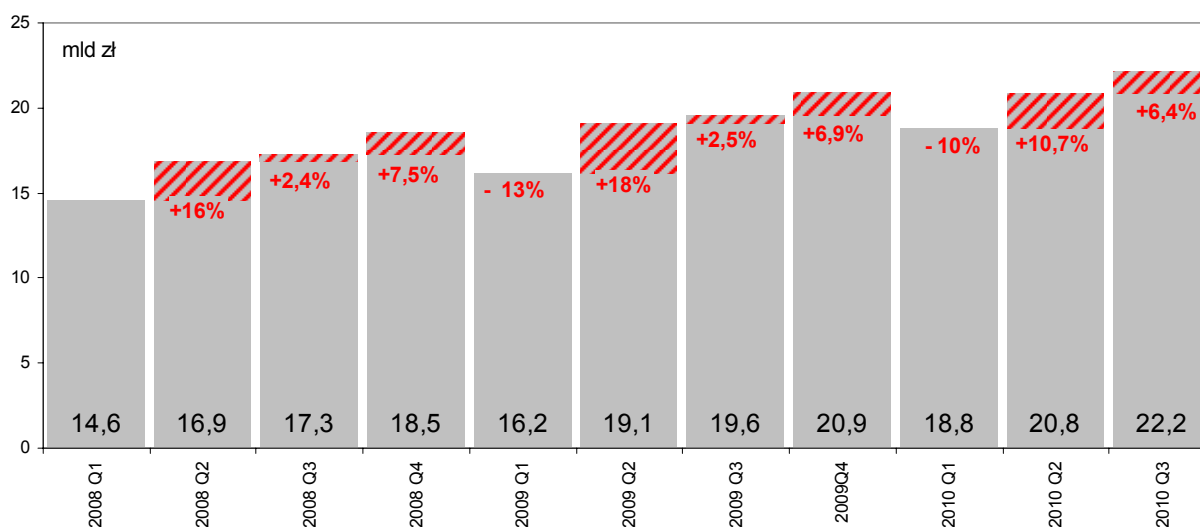
Z danych uzyskanych od agentów rozliczeniowych wynika, że w III kwartale 2010 r. zarejestrowano **213,9 mln sztuk transakcji bezgotówkowych** i było ich o 10,7 mln więcej w porównaniu do poprzedniego kwartału, co oznacza **wzrost o 5,3%** (wykres nr 19).

Wartość transakcji bezgotówkowych zarejestrowanych przez agentów rozliczeniowych w III kwartale 2010 r. wyniosła 22,2 mld zł i była o 1,3 mld zł większa w porównaniu do kwartału poprzedniego, co oznacza **wzrost o 6,4%** (wykres nr 20).

Wykres nr 19. Liczba operacji bezgotówkowych rozliczanych przez agentów rozliczeniowych w kolejnych kwartałach od I kwartału 2008 r.

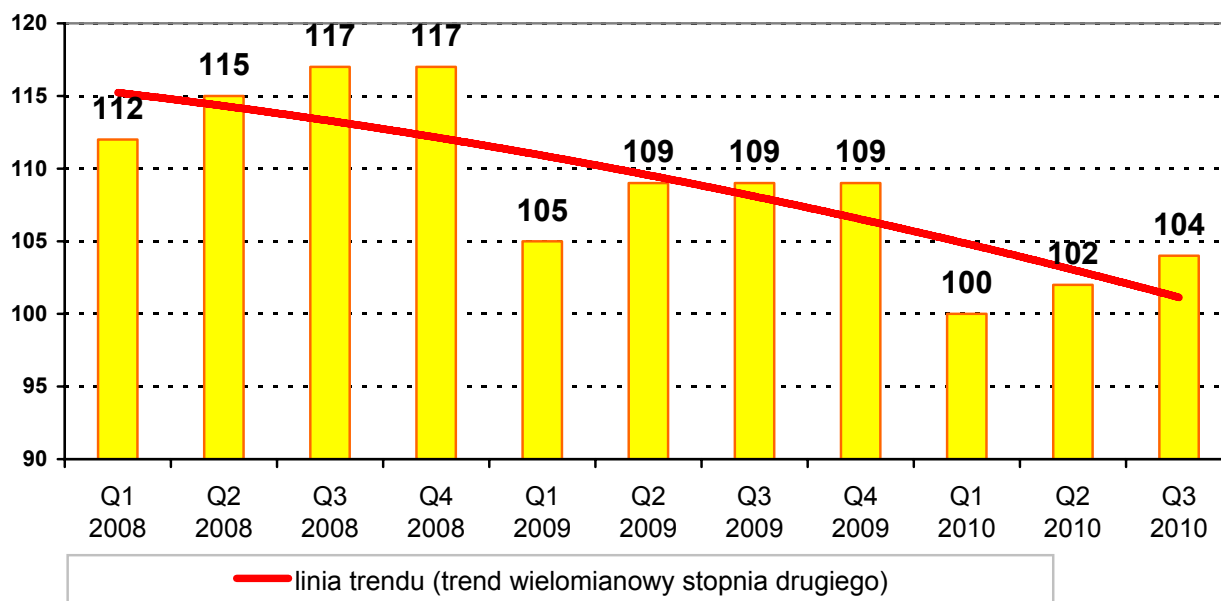

Wykres nr 20. Wartość operacji bezgotówkowych rozliczanych przez agentów rozliczeniowych w kolejnych kwartałach od I kwartału 2008 r.

Średnia wartość pojedynczej transakcji bezgotówkowej rejestrowanej przez agentów rozliczeniowych dokonywanej przy użyciu karty wynosiła 103,6 zł w III kwartale br. Wielkość tego wskaźnika w analogicznych kwartałach w roku 2008 i 2009 wyniosła odpowiednio: 117 zł i 109 zł. Odnotowany spadek wartości tego wskaźnika można zinterpretować jako coraz większą skłonność klientów do wykorzystywania kart płatniczych przy realizacji płatności za transakcje o coraz niższej wartości (wykres nr 21).

Wykres nr 21. Średnia wartość pojedynczej transakcji bezgotówkowej rejestrowanej przez agentów rozliczeniowych w kolejnych kwartałach od I kwartału 2008 r.

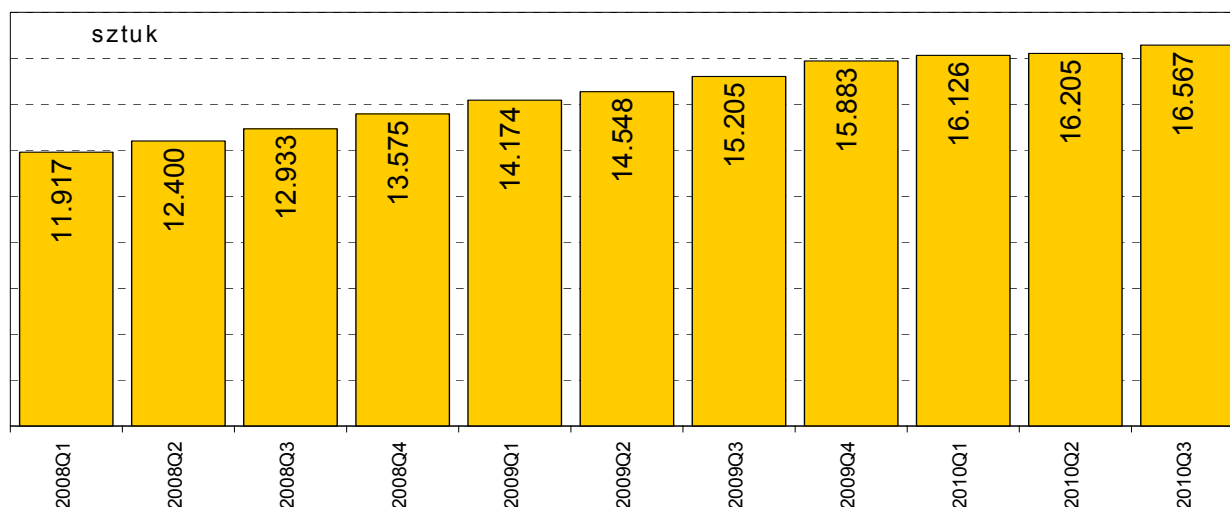

INFRASTRUKTURA RYNKU KART PŁATNICZYCH

Bankomaty

Według danych otrzymywanych od banków i niebankowych operatorów bankomatów, systematycznie wzrasta liczba maszyn ATM. Na koniec września 2010 r. liczba bankomatów w Polsce wynosiła **16.567 szt.** i w porównaniu do czerwca br. powiększyła się o 362 sztuki, co stanowi **wzrost o 2,2%** (wykres nr 22).

Wykres nr 22. Liczba bankomatów w kolejnych kwartałach od I kwartału 2008 r.

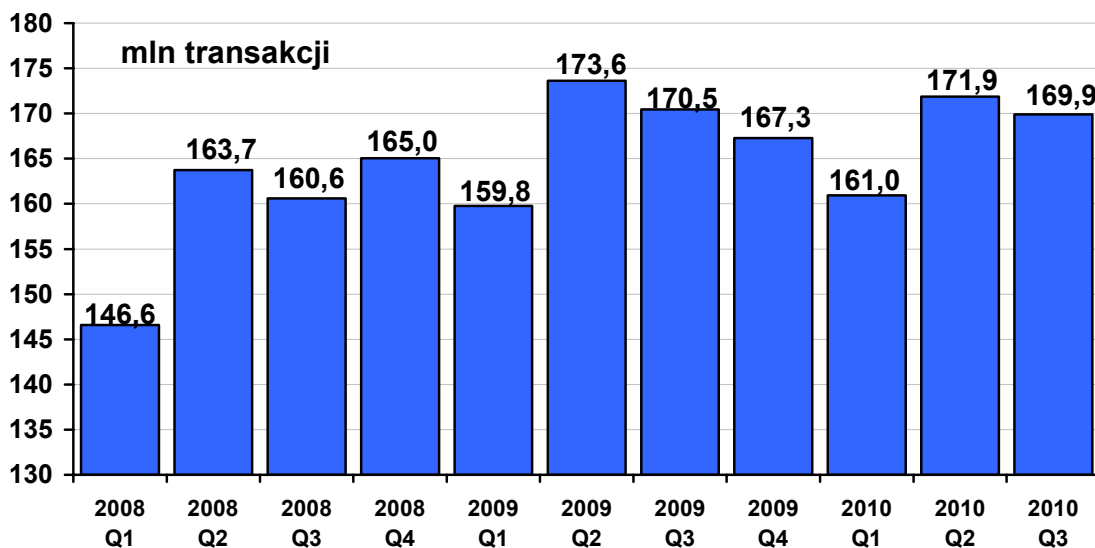

Odnotowany kwartalny wzrost liczby bankomatów oznacza, że podjęta w II kwartale br. przez międzynarodowe organizacje płatnicze decyzja o obniżeniu opłaty interchange od transakcji bankomatowych (opłata uzyskiwana przez właściciela bankomatu za transakcję dokonaną przez klienta „obcego” banku) nie miała dotychczas negatywnego wpływu na rozwój sieci bankomatów. Od 1 kwietnia br. MasterCard obniżył dotychczasową wysokość opłaty z 3,50 zł do poziomu 1,20 - 1,60 zł, natomiast VISA od 1 maja br. obniżyła opłatę z 3,50 zł do 1,30 zł.

Decyzje te przyczyniły się do zmiany polityki banków, w wyniku czego coraz więcej banków oferuje swoim klientom możliwość bezpłatnego korzystania ze wszystkich bankomatów w Polsce. Z drugiej strony niezależni operatorzy bankomatów, dla których opłata interchange stanowiła główne źródło przychodów, wyrażali negatywne stanowisko wobec tych obniżek, argumentując, że decyzja ta niekorzystnie wpłynie na dalszy rozwój sieci bankomatów w Polsce.

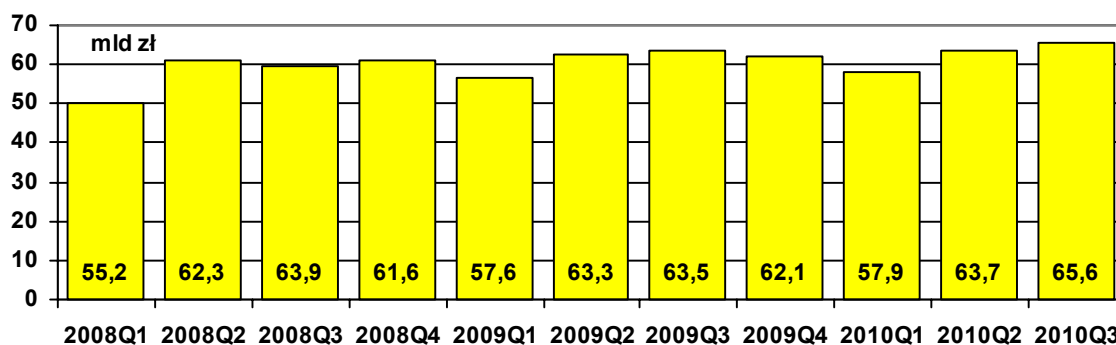
W III kwartale 2010 r. **transakcje w bankomatach** zostały zrealizowane w liczbie **169,9 mln** sztuk i było ich o 1,95 mln mniej w porównaniu do kwartału poprzedniego, co oznacza **spadek o 1,1%** (wykres nr 23). Spadek ten potwierdza pewną sezonową tendencję liczby przeprowadzanych transakcji w bankomatach, tzn. kwartał trzeci z reguły jest mniejszy niż kwartał drugi.

Wykres nr 23. Liczba transakcji przeprowadzanych w bankomatach w kolejnych kwartałach od I kwartału 2008 r.

W III kwartale 2010 r. w bankomatach dokonano transakcji na **łącną kwotę 65,6 mld zł**, czyli o 1,97 mld zł więcej w porównaniu do kwartału poprzedniego, co oznacza **wzrost o 3,09%** (wykres nr 24).

Wykres nr 24. Wartość transakcji w bankomatach w kolejnych kwartałach od I kwartału 2008 r.

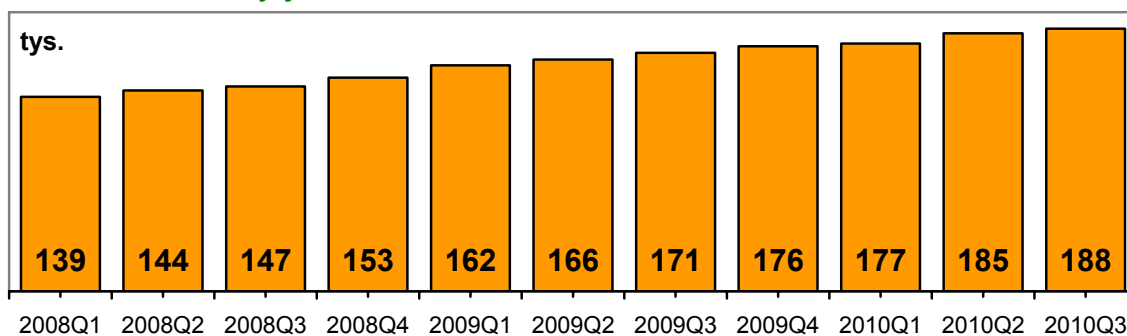
Średnia wartość pojedynczej **transakcji w bankomacie** wynosiła **386 zł**, czyli o 15 zł więcej niż w poprzednim kwartale, co stanowi **wzrost o 4,3%**.

W III kwartale 2010 r. realizowano średnio dziennie w jednym bankomacie **111 transakcji wypłaty gotówki**, czyli o 5 transakcji mniej niż w poprzednim kwartale, co stanowi **spadek o 4,3%**.

Punkty handlowo-usługowe

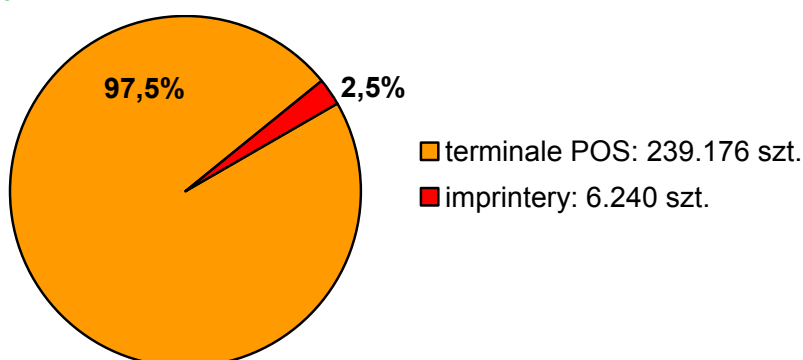
Z danych uzyskanych od agentów rozliczeniowych wynika, iż na koniec września 2010 r. na rynku polskim łącznie funkcjonowało **188,2 tys. punktów handlowo-usługowych** akceptujących płatności dokonywane przy użyciu kart płatniczych i było ich o 3,3 tys. więcej w porównaniu do poprzedniego kwartału, co oznacza **wzrost o 1,8%** (wykres nr 25).

Wykres nr 25. Liczba punktów handlowo-usługowych akceptujących płatności kartowe w kolejnych kwartałach od I kwartału 2008 r.

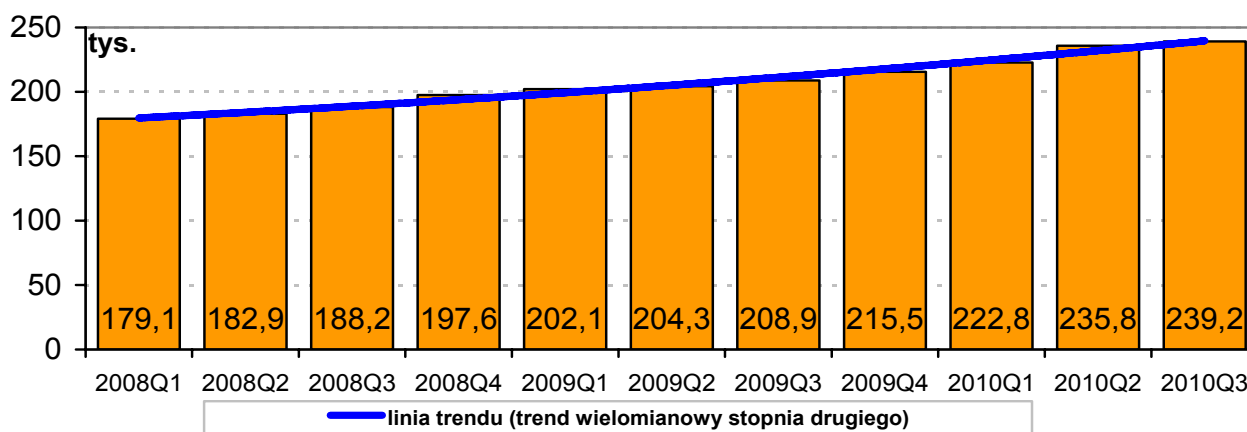
Według danych przekazywanych przez agentów rozliczeniowych, na rynku polskim na koniec września 2010 r. funkcjonowało łącznie **245,4 tys. urządzeń** akceptujących elektroniczne instrumenty płatnicze. Udział dwóch kategorii urządzeń, tj. terminali POS oraz imprinterów, w III kwartale 2010 r. prezentuje wykres nr 26.

Wykres nr 26. Udział terminali POS oraz imprinterów w ogólnej liczbie urządzeń akceptujących elektroniczne instrumenty płatnicze dostępnych na rynku polskim w III kwartale 2010 r.

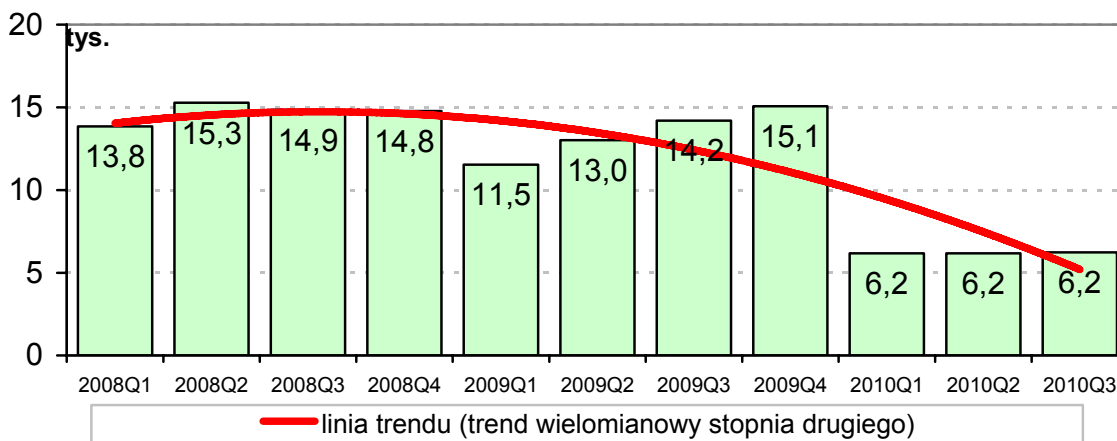
W III kwartale 2010 r. funkcjonowało na polskim rynku **239,2 tys. terminali POS** i było ich o 3.408 szt. więcej w porównaniu do poprzedniego kwartału, co oznacza **wzrost o 1,5%** (wykres nr 27). W stosunku do końca 2009 r. liczba terminali POS wzrosła o 23,5 tys, czyli ok. 11%. W dużej mierze do tego wzrostu przyczyniły działania w ramach programu „Kartą VISA zapłacisz wszędzie”, który ma na celu podwojenie sieci akceptacji kart w ciągu najbliższych 5 lat. Banki wydające karty Visa w Polsce zdecydowały się wspólnie na utworzenie Funduszu Rozwoju Akceptacji, z którego środki będą przekazywane agentom rozliczeniowych na wsparcie rozwoju i modernizacji sieci akceptacji. Fundusze będą przeznaczane przede wszystkim na pozyskiwanie nowych akceptantów, którzy do tej pory nie przyjmowali zapłaty kartą płatniczą, w tym również niewielkie sklepy w mniejszych miejscowościach. Agenci rozliczeniowi nie byli dotychczas zainteresowani rozwojem sieci akceptacji w mniejszych miejscowościach, głównie ze względów ekonomicznych. Wszystkie nowo instalowane w ramach programu terminale są przystosowane do obsługi kart z mikroprocesorem, a także do realizowania płatności zbliżeniowych.

Wykres nr 27. Liczba terminali POS na rynku polskim w kolejnych kwartałach od I kwartału 2008 r.

Według stanu na koniec września br. w Polsce było zainstalowanych **6,2 tys. imprinterów** (wykres nr 28). Udział imprinterów wśród urządzeń akceptujących elektroniczne instrumenty płatnicze wynosił 2,5% w III kwartale 2010 r. (dla porównania wskaźnik ten w analogicznych okresach w 2009 r. i 2008 r. wynosił odpowiednio 6,4% oraz 7,3%). Przy stale rosnącej liczbie terminali POS udział imprinterów w ogólnej liczbie urządzeń akceptujących elektroniczne instrumenty płatnicze będzie miał tendencję spadkową.

Wykres nr 28. Liczba imprinterów na rynku polskim w kolejnych kwartałach od I kwartału 2008 r.

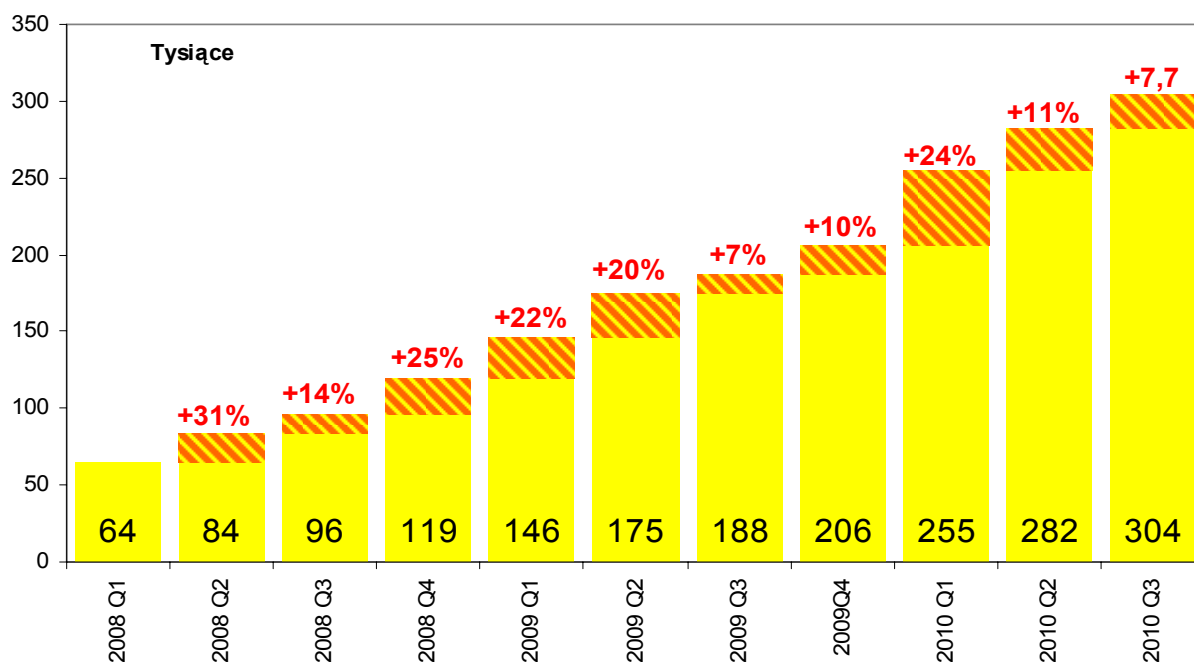
W III kwartale 2010r. znacznie wzrosła liczba transakcji dokonywanych kartami płatniczymi w Internecie. Zrealizowano 1.604 tys. transakcji na łączną kwotę 250,7 mln złotych, co oznacza wzrost w porównaniu do poprzedniego kwartału odpowiednio o 24,5% i 0,3%. W porównaniu do analogicznego kwartału roku ubiegłego wzrost jest imponujący, bowiem liczba transakcji wzrosła o 91%, a ich wartość o 40%. Widać więc większą dynamikę wzrostu niż ma to miejsce przy płatnościach w POS-ach, co może oznaczać, że płatności kartą w sieci zdobywają większy udział w rynku zdominowanym do tej pory przez takie formy zapłaty jak „gotówka przy odbiorze” czy polecenie przelewu z rachunku bankowego z dostępem przez Internet.

Punkty oferujące usługę *cash back*

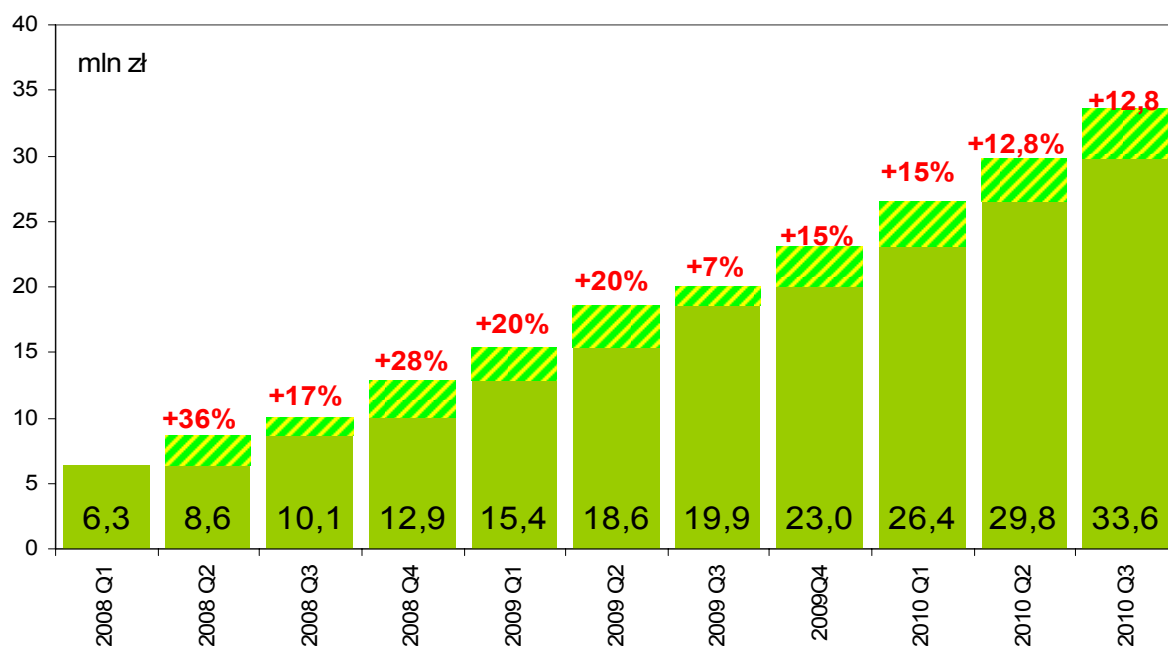
Systematycznie wzrasta zainteresowanie usługą *cash back*, która umożliwia posiadaczom kart przy okazji płacenia za zakupy kartą **wypłatę gotówki**. Usługę tę oferowało na koniec września ok. 23 tys. placówek handlowych (w różnego rodzaju sklepach i supermarketach, na stacjach benzynowych, hotelach, salonach prasowych i innych punktach handlowo-usługowych). Polscy użytkownicy kart mogą w Polsce niezależnie od kwoty zakupów przy jednej płatności kartą wypłacić dowolną sumę do 200 zł.

W III kwartale 2010 r. dokonano **304 tys. transakcji cash back**, i było ich o 21,9 tys. więcej w porównaniu do kwartału poprzedniego, co oznacza **wzrost o 7,7%** (wykres nr 29). Usługa cash back jest stosunkowo nową na naszym rynku formą wypłaty gotówki przy użyciu kart płatniczych. W porównaniu do najbardziej powszechnej formy korzystania z karty, tj. wypłat z bankomatu, suma transakcji *cash back* stanowi 0,18% liczby transakcji wypłat bankomatowych.

Wykres nr 29. Liczba operacji cash back w kolejnych kwartałach od I kwartału 2008 r.

Wykres nr 30. Wartość operacji cash back w kolejnych kwartałach od I kwartału 2008 r.

W III kwartale 2010 r. transakcji *cash back* dokonano na łączną kwotę 33,6 mln zł i było ich o 3,8 mln zł więcej w porównaniu do poprzedniego kwartału, co oznacza **wzrost o 12,8%** (wykres nr 30).

Średnia wartość pojedynczej transakcji cash back dokonywanej przy użyciu karty **wynosiła 111 zł** - w poprzednim kwartale wynosiła 105 zł.

Opracowała: Magdalena Rabong

Wydział Analiz i Badań

e-mail: magdalena.rabong@nbp.pl

Tabela nr 1. Liczba kart płatniczych w II i III kwartale 2010 r.

LICZBA KART PŁATNICZYCH	2010Q2	ZMIANA	2010Q3
Karty debetowe	22.226.220	+393.180	22.619.400
Udział w ogólnej liczbie	69%	↗1,8%	70,48%
Karty kredytowe	9.623.197	-486.147	9.137.050
Udział w ogólnej liczbie	30%	↘5,1%	28,47%
Karty obciążeniowe	357.411	-19.215	338.196
Udział w ogólnej liczbie	1,11%	↘5,4%	1,05%
Karty z paskiem magnetycznym	20.885.324	-1.927.056	18.958.268
Udział w ogólnej liczbie	64,9%	↘9,2%	59,07%
Karty z paskiem magnetycznym oraz mikroprocesorem	11.205.651	+1.809.044	13.014.695
Udział w ogólnej liczbie	34,8%	↗+16,1%	40,55%
Karty wirtualne	97.708	+5.440	103.148
Udział w ogólnej liczbie	0,30%	↗5,6%	0,32%
Karty z mikroprocesorem	18.145	+390	18.535
Udział w ogólnej liczbie	0,06%	↗2,1%	0,06%
RAZEM:	32.206.828	↘0,3%	32.094.646
		-112.182	

Tabela nr 2. Liczba transakcji kartowych w II i III kwartale 2010 r.

LICZBA TRANSAKCJI KARTOWYCH	2010Q2	ZMIANA	2010Q3
Transakcje bezgotówkowe	204.701.605	+12,7 mln ↗6,2%	217.412.357
Udział w ogólnej liczbie transakcji	53,2%	↗	54,53%
Transakcje gotówkowe	180.176.504	+1,1 mln ↗0,6%	181.278.520
Udział w ogólnej liczbie transakcji	46,8%	↘	45,47%
Karty debetowe	332.956.415	+11,8 mln ↗3,6%	344.791.905
Udział w ogólnej liczbie	86,51%	↘	86,48%
Karty kredytowe	48.344.417	+2,07 mln ↗4,3%	50.418.959
Udział w ogólnej liczbie	12,56%	↗	12,65%
Karty obciążeniowe	3.577.277	-97,3 tys. ↘2,7%	3.480.011
Udział w ogólnej liczbie	0,93%	↘	0,87%
RAZEM:	384.878.109	+13,8 mln ↗3,6%	398.690.875
Średnia liczba transakcji przypadająca na jedną kartę	11,95	↗3,93%	12,42

Tabela nr 3. Wartość transakcji dokonanych kartami płatniczymi w II i III kwartale 2010 r.

WARTOŚĆ TRANSAKCJI KARTOWYCH (zł)	2010Q2	ZMIANA	2010Q3
Transakcje bezgotówkowe	21.655.056.688	+ 1,5 mld	23.167.420.732
Udział w ogólnej liczbie transakcji	24,65%	↗6,98%	24,99%
Transakcje gotówkowe	66.210.937.575	+3,3 mld	69.551.436.530
Udział w ogólnej liczbie transakcji	75,3%	↗5,04%	75,01%
Karty debetowe	79.353.124.775	+4,559 mld	83.912.297.802
Udział w ogólnej liczbie	90,3%	↗5,7%	90,5%
Karty kredytowe	7.218.415.842	+0,3 mld	7.522.915.162
Udział w ogólnej liczbie	8,2%	↗4,2%	8,11%
Karty obciążeniowe	1.294.453.645	-10,8 mln	1.283.643.858
Udział w ogólnej liczbie	1,5%	↘0,8%	1,38%
Karty z paskiem magnetycznym	60.841.196.751	-6,69 mld	54.148.539.989
Udział w ogólnej liczbie	69,2%	↘11,0%	58,4%
Karty z paskiem magnetycznym oraz mikroprocesorem	26.909.925.341	+11,5 mld	38.448.380.527
Udział w ogólnej liczbie	30,6%	↗42,9%	41,47%
Karty wirtualne	26.206.210	+4,67 mln	28.597.029
Udział w ogólnej liczbie	0,03%	↗5,3%	0,03%
Karty z mikroprocesorem	88.665.958	+8,5 mln	93.339.279
Udział w ogólnej liczbie	0,1%	↗5,3%	0,1%
RAZEM:	87.865.994.260	+4,85 mld	92.718.856.823
		↗5,5%	
Średnia wartość pojedynczej transakcji kartowej (zł)	228,29	↗1,87%	232,56

Tabela nr 4. Transakcje bezgotówkowe oraz gotówkowe w II i III kwartale 2010 r.

	2010Q2		2010Q3
TRANSAKCJE BEZGOTÓWKOWE			
Liczba tr. bezgotówkowych	204.701.605	+12,7 mln	217.412.357
udział w ogólnej liczbie transakcji	53,2%	↗6,2%	54,53%
Wartość tr. bezgotówkowych (zł)	21.655.056.688	+ 1,5 mld	23.167.420.732
udział w ogólnej liczbie transakcji	24,65%	↗6,98%	24,99%
Średnia liczba tr. bezgotówkowych przypadająca na jedną kartę	6,4	↗6,6%	6,8
Średnia wartość pojedynczej tr. bezgotówkowych (zł)	106	↗0,7%	107
TRANSAKCJE GOTÓWKOWE			
Liczba tr. gotówkowych	180.176.504	+1,1 mln	181.278.520
udział w ogólnej liczbie transakcji	46,8%	↗0,6%	45,47%
Wartość tr. gotówkowych (zł)	66.210.937.575	+3,3 mld	69.551.436.530
udział w ogólnej liczbie transakcji	75,3%	↗5,04%	75,01%
Średnia liczba tr. gotówkowych przypadająca na jedną kartę	5,6	↔	5,6
Średnia wartość pojedynczej tr. gotówkowej (zł)	367	↗4,4%	384

Tabela nr 5. Usługi bankomatowe oraz usługi *cash back* w II i III kwartale 2010 r.

	2010Q2		2010Q3
BANKOMATY			
Liczba bankomatów	16.205	+362 ↗2,2%	16.567
Liczba transakcji	171.859.640	-1,95 mln ↘1,1%	169.907.983
Wartość transakcji (zł)	63.676.777.578	+1,97 mld ↗3,09%	65.647.264.424
Średnia wartość pojedynczej transakcji (zł)	371	↗+4,3%	386
Dzienna liczba transakcji przypadająca średnio na jeden bankomat	116	↘4,3%	111
CASH BACK			
Liczba transakcji	282.279	+21.888 ↗7,75%	304.167
Wartość transakcji (zł)	29.817.568	+3,8 mln ↗12,8%	33.635.149
Średnia wartość pojedynczej transakcji (zł)	105,6	↗4,7%	110,6

Tabela nr 6. Wybrane wskaźniki dotyczące transakcji dokonywanych przy użyciu terminali POS oraz imprinterów w II i III kwartale 2010 r.

	2010Q2		2010Q3
TERMINALE POS			
Liczba urządzeń	235.768	+3.408 ↗1,5%	239.176
Liczba transakcji	201.899.344	+ 10,4 mln ↗5,2%	212.302.469
Wartość transakcji (zł)	20.581.641.531	1,3 mld ↗6,4%	21.903.750.202
Średnia wartość pojedynczej transakcji (zł)	101,9	↗+1,2%	103,2
Dzienna liczba transakcji przypadająca średnio na jeden terminal	9,4	↗+2,5%	9,65
Punkty handlowo-usługowe wyposażone w terminale POS	180.501	↗1,7%	183.606
IMPRINTERY			
Liczba urządzeń	6.176	- 64 ↗1,0%	6.240
Liczba transakcji	14.456	- 1.163 ↗8,05%	15.619
Wartość transakcji (zł)	2.434.999	+63.641 ↗2,6%	2.498.640
Średnia wartość pojedynczej transakcji (zł)	168,4	↘5,0%	160
Punkty handlowo-usługowe wyposażone w imprintery	2.840	↗3,0%	2.925

Tabela nr 7. Wybrane wskaźniki dotyczące wykorzystania urządzeń akceptujących elektroniczne instrumenty płatnicze (łącznie: terminale POS i imprinterów) w II i III kwartale 2010 r.

	2010Q2		2010Q3
Urządzenia akceptujące elektroniczne instrumenty płatnicze			
Liczba urządzeń	241.944	+3.472 ↗1,4%	245.416
Liczba transakcji	201.913.800	+ 10,4 mln ↗5,2%	212.318.088
Wartość transakcji (zł)	20.584.076.530	1,4 mld ↗6,4%	21.906.248.842
Średnia wartość pojedynczej transakcji (zł)	101,9	↗+1,2%	103,17
Dzienna liczba transakcji przypadająca średnio na jeden terminal	9,07	↗+3,6%	9,4
Punkty handlowo-usługowe wyposażone w terminale POS	183.341	↗1,7%	186.531